

Förslag till

Miljöstrategiskt program 2.0

Synpunkter på förslaget från Omställningsgruppen i Gävle

Allmänt

Ambitionerna och inriktningen i förslaget är imponerande. Framför allt är det bra att målområden och indikatorer minskats. Vi tycker det är viktigt att målen formuleras på ett sätt så att de verkligen uppnås och att tillräckliga styrmedel sätts in för att nå dem. Detta har man bara möjlighet att göra för verksamheter som kommunen själv styr över (kommunkoncernen). Vi tycker därför att det är bra att målen för den egna verksamheten lyfts fram och markerats särskilt. Vi är oroliga för utvecklingen att miljömål i stor utsträckning inte uppnås, vilket man sett på såväl nationell som lokal nivå. Det tenderar att få miljömål att framstå som önskemål snarare än bindande mål och undergräver därmed respekten för miljömål generellt. I det här förslaget gäller det framför allt målen för gävleborna och Gävles företag. Därför kommenteras främst målen för kommunkoncernen här och vi menar att de skall vara sådana att de **skall** uppnås inom utsatt tid. Det innebär också att man inte får skjuta genomförandet framför sig utan att årliga utvärderingar också medför att ytterligare krav ställs eller resurser tillförs om genomförandeplanen ser ut att spricka.

Trots att vi förespråkar ett begränsat antal mål ser vi viktiga miljöaspekter som det saknas mål för. Därför har vi föreslaget en rad ytterligare mål inom områden som vi anser vara viktiga. Några av dessa kanske kan ersätta föreslagna mål medan andra kan uppfattas som viktiga punkter som kan behöva följas upp.

Vid läsning av förslaget har frågan om vad som ingår i kommunkoncernen kommit upp flera gånger. Vi antar att där också ingår alla upphandlade tjänster och att samma miljökrav ställs på upphandlade privata utförare som om arbetet eller produkterna hanterats i egen regi av kommunen. Detta bör förtydligas.

Det nya begreppet "handlingskompetens" har införts tillsammans med en definition. Det kan vara svårt att införa nya begrepp, i synnerhet om man sätter ihop vanliga ord och ger sammansättningen en mening utöver ordens gängse betydelse. "Handlingskompetens", utan vidare förklaring, skulle tex kunna förstås som "handlingskraftig" och lika gärna kunna gälla åtgärder för att underlätta bilåkande som åtgärder för att motverka bilåkande. En krånglig definition kommer man inte ihåg.

Länsstyrelsen presenterade nyligen förslag på miljö- och energimål för länet. Sverige har också många nationella mål. Vi menar att målen på kommunal nivå måste samordnas bättre med mål på högre nivåer.

Förslaget

Vi tittar främst på förslagen som gäller kommunkoncernen, dvs sådant som kan och ska uppnås till givna tidpunkter. Övrigt, som gäller gävlebor och gävleföretag, uppfattar vi mer som önskemål vilka kommunen kan påverka i viss utsträckning genom olika informationsinsatser och aktiviteter riktade mot medborgare och företag.

Klimatneutral kommun

1. Gävle kommun skall vara klimatneutral 2035.

Det finns tre olika sätt att fånga in koldioxid från luften, genom upptag i växtlighet genom fotosyntes, genom CCS (Carbon Capture and Storage) som innebär att fånga in och lagra koldioxid under mark eller genom BECCS (Bio-energy with carbon capture and storage) som innefattar, skogsplantering, tillverkning av biokol, mm. Det långsiktigt mest hållbara måste vara att minska utsläppen så mycket att koldioxiden kan fångas upp genom fotosyntes, inte först släppa ut mer än som kan fångas upp naturligt och sedan med hjälp av olika energiinsatser extrahera koldioxid ur luften för att sedan lagra den. Skogarna inom kommunen tar bara upp ca 15% av våra utsläpp och detta går inte att öka annat än marginellt. Därmed återstår bara att minska utsläppen med 85% fram till 2035 som är målet. Målet utgår från konsumentperspektivet, dvs klimatavtrycken för alla importerade varor skall även innefattas. Det vore naturligtvis väldigt bra men förefaller inte särskilt troligt med rådande tillväxtideologi som mål för samhällsutvecklingen.

Förslag

Gävle kommun skall vara klimatneutral 2025 med avseende på produktionsbaserade utsläpp och de konsumtionsbaserade utsläppen skall minska med 5% om året de nästkommande 15 åren.

Det medför en halvering på 15 år.

1. Körsträckan med bil i Gävle kommunkoncern ska år 2025 ha minskat med 50 % per anställd, jämfört med 2018.

Körsträckan är inte det viktiga utan utsläppen. Detta mål kan strykas eftersom nästa mål handlar om utsläppen. Det är svårt att veta hur mycket som är "nödvändiga" resor för att upprätthålla dagens service. Därför verkar det fel att ange en exakt procentsiffra.

2. Gävle kommunkoncerns drivmedelsförbrukning ska vara 100% fossilfri/förnybar 2023.

Bra.

3. Koldioxidutsläppen från flygresor för Gävle kommuns anställda ska minska med 50 % under perioden 2018-2023.

Samma fråga som under körsträckan – hur kan man ange ett exakt procenttal. Vi föreslår i stället att resor under 50 mil inte får ske med flyg och att för flygresor över 50 mil skall klimatkompensation erläggas.

4. Gävle kommunkoncerns upphandlade transporter ska vara fossilfria och ruttoptimerade år 2025.

Bra.

5. Elanvändningen i Gävle kommunkoncerns fastigheter med lokaler och bostäder ska vara 35% effektivare till år 2030 jämfört med 2009.

Bra, men bolagen tycks inte ha utrett förutsättningarna för detta. Kanske är det nästan omöjligt eller så går det att spara ännu mer.

6. Av Gävle kommunkoncens elanvändning ska 10% produceras från egna solceller år 2035.

Gävles elanvändning 1,4 TWh = $1,4 \times 10^9$ kWh vilket motsvarar produktion från ca 1,4 km² solcellsyta. Under sommaren har Sverige stort överskott på el som exporteras. Under vintern då efterfrågan på el är som störst ger solcellerna mycket lite (< 10% av årsförbrukningen nov –feb). Det finns inga ekonomiskt rimliga sätt att lagra stora mängder el från sommar till vinter. Vindkraften däremot producerar väsentligt mer och det när efterfrågan är som störst. Därför är det mycket bättre att investera i vindel än solet.

Gävle Energis elproduktion motsvarar drygt en tredjedel av elanvändningen i kommunen. Det vore bättre att ha ett mål som handlar om att Gävle Energi skall öka sin produktion av förnybar energi tex genom att investera i vindkraft.

Gävle Energi skall producera förnybar el motsvarande 50% av kommunens elanvändning till år 2025.

Gävle Energi skall erbjuda gävleborna "Bra miljöval el" till år 2021

7. Försäljningen av lokalt producerad biogas för drivmedel har ökat med 35 % från 2020 till 2025.

Bra, men det finns också ett frågetecken gällande viljan att öka försäljningen av processat matavfall och samtidigt minska mängden matavfall (se kommentar under Ren och giftfri vardag). Länsstyrelsens föreslår också mål om utbyggnad av biogasmackar.

Mål eller viktiga punkter att följa för kommunkoncernen men som saknas. (Målnivåerna kan behöva justeras.)

Byggande

För nya byggnader utförda på uppdrag av kommunen från och med 2021 skall klimatbelastning för uppförande och 10 års drift beräknas och kompenseras med motsvarande sänkt klimatbelastning på andra områden inom Kommunkoncernen.

Minst en av kommunens årliga nybyggnader eller ombyggnader skall utföras enligt den internationella passivhusstandarden.

Minst vartannat år skall något av kommunens nybyggen utformas som ett demonstrationsprojekt ifråga om särskilt hög prestanda vad gäller ett eller flera av följande punkter: låg energianvändning, låg effektanvändning, liten klimatpåverkan, design för demontering och återvinning, giftfritt byggande och god innemiljö.

Baskrav är passivhusstandard och inspiration för genomförande övriga ambitioner kan hämtas från certifieringssystemet "living building".

Minst en markanvisning per år för byggemaskaper, idéburet byggande eller mindre byggherrar. Kommunen bör avsätta en resurs för att bistå dessa kategorier.

Byggprojekt som ligger i framkant vad gäller miljöanpassning, nya entreprenadformer och

minskade byggkostnader är inspirerande för byggsektorn och allmänheten.

Energi

Gävle energi skall årligen öka sin produktion av förnybar el med 5% genom att förvärva produktionsanläggningar tex genom att investera i vindenergi.

Energianvändningen i kommunkoncernens byggnader skall minska med minst 3% om året (inkluderande nybyggnader) från och med år 2021 och tio år framåt.

Såväl EU som Sverige har mål gällande minskad energianvändning. Detta återspeglas inte i miljöstrategiska programmet. Det nationella målet är att år 2030 ska Sveriges energianvändning vara 50 procent effektivare jämfört med 2005. Gävle Energi producerar ca 1/3 av den el som konsumeras inom kommunen.

Eleffekt mål

Senast år 2021 skall effekttaxa för elanvändning införas för alla hushåll och lokaler. Taxan skall vara utformad så att den straffar höga effektuttag då belastningen på elnätet är hög och stimulerar elkunder att vidta åtgärder för att förskjuta höga effektuttag till perioder när belastningen är lägre.

Att kunna minska eller tidsförskjuta höga eleffektuttag vid tillfällen med hög belastning och förhållandevis låg tillförsel är en förutsättning för att nå det nationella målet om 100% förnybar elproduktion år 2040.

Trafik

Tjänsteresor utförda på uppdrag av kommunen skall inte medföra några CO₂ utsläpp fr.o.m. år 2021.

Kommunen skall senast 2021 inrätta behovsprövad datumparkering.

Att leta efter parkeringsplatser och flytta bilar innebär onödiga utsläpp. Via parkeringsautomater, en app eller på annat sätt skulle man kunna anpassa datumparkeringen till behovet av snöröjning eller flyttning av andra skäl.

Hamnen

Det saknas mål gällande Gävle hamn. Förslag:

Arbetsmaskiner och andra fordon verksamma inom hamnen skall inte släppa ut några klimatgaser fr.o.m. år 2021.

Stillaliggande fartyg inom hamnområdet skall inte släppa ut några klimatgaser fr.o.m. år 2021.

Robusta ekosystem:

Sid 20 Utmaningar:

För att kunna integrera ekosystemtjänster i mål och beslut anser vi att det behövs en gedigen utbildning i hur ekosystem fungerar.

Sid 21

Nyckeltal punkt 2: Nytt förslag:

95% av kommunens jordbruksmark är ekologiskt odlad år 2022

Vi hänvisar till att det hos markförvaltaren har funnits en av konsult framtagen tidsplan för detta.

Användning av mineralgödsel försämrar jordens mineralinnehåll och mullhalt samt bidrar till övergödning i sjöar och hav. Ur miljö- och klimatsynpunkt är ekologisk odling med naturgödsel att föredra. Ekologiskt jordbruk främjar den biologiska mångfalden, skapar tillväxt och ökar lantbrukets lönsamhet.

punkt 6.

Stärka den biologiska mångfalden genom att även hävda vägrenarna, där det ännu finns biologisk mångfald bevarad, genom att slå dom först efter blomningen.

Och att anlägga blomsterängar i varje stadsdel (som i Andersberg)

Övrigt: att hitta annan lövhanteringsmodell, då bortblåsning av löv förorsakar dödande av biologisk mångfald som puppor och larver, skapar föroreningar som virvlar upp i luften.

Mål: Jordbruksarealen i kommunen ska inte minska:

Nyckeltal: vi anser att jordbruksarealen bör öka, t ex att kommunen köper in mark som ligger i träda för att kunna arrendera ut till ekologisk odling, och starta en markförmedling till unga medellösa bönder (ex. mark förmedling som co-grow, både trädgårds- och jordbruksmark.)

Mål: Värdet av den samlade livsmedelsproduktionen.....

Nyckeltal: Mängden utarrenderad mark.

Arrendera ut mark till människor som vill odla och därmed öka livsmedelsproduktionen (se ovan)

Övrig kommentar till ovanstående:

Viktigast med ekologisk odling för att bibehålla god jordstatus, därefter lokalt odlat för minskade transporter, men observera att där ingår importerade insatsvaror som kemiska gödningsmedel och kemiska bekämpningsmedel, som också slår ut viktiga insekter.

Ytterligare förslag:

Kommunens skogar bör skötas som kontinuitetsskogsbruk.

För att behålla biologisk mångfald och kortsiktigt öka skogens koldioxidupptag.

Ren och giftfri vardag

Sid 25:

Tveksamt om rötning i biogasanläggning är bästa miljömässiga sättet att ta hand om matsvinn, i synnerhet när man har som mål att minska matavfallet.

Bättre att använda matavfall till jordförbättring via bokashi-metoden, vilket dessutom binder kol i marken istället för att tillverka biogas som ger CO₂ utsläpp.

Ren luft. Förslag:

Anlägg fler mätpunkter för luftföroreningar i staden och vid hamnen.

Mätpunkterna förses med display, så allmänheten kan avläsa föroreningsgraden "in time". Man kan också tänka sig lampor med rött, gult, grönt sken beroende på föroreningshalten.

Mål riktade mot Gävles medborgare och företag

När det gäller informationsinsatser och uppmuntran till frivilliga åtaganden inom miljöområdet tror vi att vägen till framgång är att uppmuntra den växande skaran av medborgare, företag och kommuner som har ett engagemang för klimatfrågan genom att skapa uppmärksamhet kring framgångar tex. genom omnämmanden och någon form av belöningar. Arrangera tex. en regional klimat-och energidag årligen där man delar ut priser för insatser på klimat och energiområdet, tex. bästa nybygget, renoveringsprojektet, energi- och effektsparåtgärder, minskat koldioxidutsläpp, minskat bilåkande, minskad köttkonsumtion etc.

Ett annat sätt att stimulera till successiva förbättringar är att publicera uppgifter om energianvändning, vattenanvändning, effektuttag, resor etc. för enskilda, företag och organisationer. Det ger kunskap och möjlighet att jämföra sig med andra - grannen, det konkurrerande företaget eller grannkommunen. Detta kräver publiceringsmedgivande. Men ju fler som medger det desto mer nytta kan det ge. Kommunala företag kan åläggas uppgiftsutlämning. Kartor med prestandauppgifter utgör ett bra kommunikationsmedel.

Upprättande och frivillig redovisning av klimatbudgetar för privatpersoner, företag och organisationer kan vara en del i "konsumtionsutmaningen". Vi menar att företag och organisationer skall uppmuntras att göra koldioxidberäkningar för sina varor och tjänster. Det går att upprätta enkla kalkylblad för detta som kommunen kan bidra till att utveckla. Lokal småskalig odling, *växthusodling*,

akvaponi, stadsodling etc. med liten klimatpåverkan bör uppmuntras tex genom att uppmärksamma och belöna initiativ i den riktningen.

För att få medborgarna delaktiga i miljö- och klimatarbetet tror vi det är viktigt att det är lätt att kunna ta del av hur arbetet går. Publicering av kontinuerlig uppföljning av klimatmål, framgångar och svårigheter skall vara lätta att hitta på kommunens hemsida. Det gäller även områden som luftkvalitet, vattenkvalitet etc. Här kan man också låta företag, organisationer och privatpersoner anmäla sina insatser inom tex områdena energiutmaningen, effektutmaningen, klimatutmaningen, reseutmaningen, konsumtionsutmaningen, köttutmaningen, kretsloppsutmaningen osv.

Att kommunen äger marken är en förutsättning för att kunna ställa vassa klimatkrav vid markanvisningar. Vi menar därför att kommunerna bör ha en tydlig strategi för markförvärv i syfte att kunna planera för minskad klimatpåverkan från byggnader och anläggningar. Förtätning som ett medel att nå en energieffektivare stadsstruktur är populärt idag. Men höga hus är dyra, medför mycket hårdgjorda ytor, sämre mikroklimat samt ljusförhållanden i utemiljön och lägenheter. De höga husen är också mer sårbara vad gäller störningar i el, vatten och fjärrvärmeförsörjningen. Förtätning av flerbostadsområden bör därför inte drivas alltför långt (redovisa och begränsa exploateringsstalet). Öppna upp för förtätning i centrumnära villaområden.

Förslaget och remissvaret har diskuterats vid en rad möten i Omställningsgruppen Gävle

Kontaktpersoner

Mauritz Glaumann, mga@hig.se

Kari Littmarck-Sahlin, kari.littmarcksahlin@gmail.com